

ΛΑΤΩ
LATO

KPHTH / CRETE

Το αστικό κέντρο της πόλης-κράτους των Λατίων είναι χτισμένο στο πέ-
 ρασμα από την κεντρική στην ανατολική Κρήτη σε φυσικά οχυρή θέση.
 Τα ορατά οικοδομικά λείψανα της πόλης, από τις καλύτερα διατηρημένες
 πόλεις της κλασικής-ελληνιστικής εποχής στην Κρήτη, ανήκουν στον 4ο και
 τον 3ο αι. π.Χ. Η έρευνα όμως έφερε στο φως πλήηνα ειδώλια και πλακίδια
 του 7ου και του 6ου αι. π.Χ. και κεραμικούς κλιβάνους για την όπτηση αγγείων
 και ειδωλίων της ίδιας εποχής, ενώ επιφανειακή κεραμική της υστερομινωικής
 IIIΓ περιόδου δείχνει ότι η θέση κατοικήθηκε τουλάχιστον από το 12ο αι. π.Χ.

Η πόλη περιβάλλεται από ισχυρό τείχος, στο οποίο ανοίγονται πύλες, με
 κυριότερη αυτή στην οποία καταλήγει το μονοπάτι από την είσοδο του αρ-
 χαιολογικού χώρου. Από την πύλη ξεκινά ο κεντρικός δρόμος, που, ανηφο-
 ρίζοντας στο λόφο, φτάνει στην αγορά της πόλης. Στα δεξιά του υπάρχει
 σειρά κτισμάτων, τα οποία από τους ανασκαφείς ταυτίστηκαν με μαγαζιά και
 εργαστήρια· στα αριστερά του διαμορφώνονται επτά άνθηρα με αντίστοιχες
 κατοικίες.

Η αγορά – ανοιχτός χώρος ανάμεσα στη βόρεια και τη νότια ακρόπολη
 και στην ανατολική και τη δυτική συνοικία – έχει ακανόνιστο τραπεζοειδές
 σχήμα με δωρική στοά στα δυτικά και ανοιχτή εξέδρα στα νότια. Το κέντρο
 της καταλαμβάνει μικρός, μάλλον υπαίθριος ναός αβέβαιης χρονολόγησης.
 Βόρεια του ναού η μεγάλη υπόγεια δεξαμενή θα πρέπει λόγω της θέσης και
 του μεγέθους της να ήταν η δημόσια δεξαμενή της πόλης.

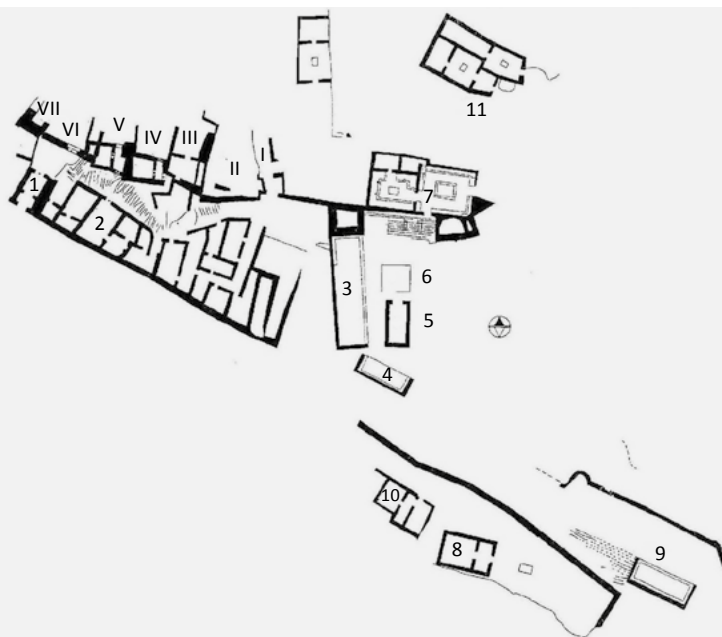
Η μνημειώδης κλίμακα βόρεια της αγοράς, με σειρές εδράνων χωρισμέ-
 νες σε τρεις κερκίδες (πτέρυγες), οδηγεί στο πρυτανείο της πόλης. Χρησί-
 μευε και ως χώρος συγκέντρωσης των πολιτών. Το πρυτανείο αποτελείται

The urban center of the city-state of the Latians is built in a naturally-
 fortified location controlling the passage from central to eastern Crete.
 The city's visible building remains, which are in such a good state that Lato
 is considered one of the best-preserved Classical-Hellenistic cities in Crete,
 belong to the 4th and 3rd c. BC; however, excavation brought to light ter-
 racotta figurines and plaques of the 7th and 6th c. BC, and pottery kilns for
 vases and figurines of the same period. In addition, Late Minoan III C pottery
 found in the area of the ancient city shows that habitation here goes back at
 least as far as the 12th c. BC.

The city was surrounded by a strong wall with gates opened around it.
 The main and most impressive of these is the one in which a path leading
 from the entrance of the archaeological site runs through. Entering this gate,
 the main street leads up the hill to the city's Agora. On the right side of the
 street there is a series of buildings identified by the excavators as shops and
 workshops. On the left there are seven terraces each corresponding to a
 residence.

The Agora, an open area between the north and south acropolises and the
 east and west residential neighborhoods, has an irregular trapezoidal shape
 with a Doric stoa on its west and an open platform on its south. Its center
 is taken up by a small, probably open-air temple of uncertain date. North of
 the temple was a large underground reservoir, which, by virtue of its location
 in the residential center and its size, must have been the city's public cistern.

North of the Agora the monumental staircase, also serving as a meeting
 place, with rows of benches separated into three wings, leads to the city's

1. Κύρια πύλη Main Gate
2. Μαγαζιά και εργαστήρια Shops and Workshops
3. Στοά Portico
4. Εξέδρα Exedra
5. Ιερό Sanctuary
6. Κεντρική δεξαμενή Central Cistern
7. Πρυτανείο Prytaneion
8. Μεγάλος ναός Great Temple
9. Θεατρικός χώρος Theatral Area
10. Οικία του ναού Temple House
11. Οικίες του Πρυτανείου Houses of the Prytaneion
- I-VII. Άνθηρα Terraces

από μία περίστυλη αυλή στα ανατολικά και μία ορθογώνια αίθουσα με κεντρική εστία, το εστιατόριον, στα δυτικά. Στο πλατύ πεζούλι κατά μήκος των τοίκων του υπολογίστηκε ότι σχηματίζονταν οκτώ κλίνες, στις οποίες έπαιρναν θέση οι άρχοντες της πόλης, οι «κόσμοι». Εκεί γεύματιζαν και δέχονταν τους επίσημους ξένους. Όλο το αρχιτεκτονικό σύνολο – η στοά, η κλίμακα, οι δύο πύργοι και το πρυτανείον – χρονολογείται στο β' μισό του 4ου ή στον 3ο αι. π.Χ.

Στην πλαγιά της νότιας ακρόπολης βρίσκονται τα ερείπια του μεγάλου ναού της πόλης, που χρονολογείται στα τέλη του 4ου ή στις αρχές του 3ου αι. π.Χ. Ο ναός, ύψ. 4 μ. περίπου, έχει ορθογώνιο πρόδομο στα ανατολικά και τετράγωνο σηκό στα δυτικά, στον οποίο ήταν τοποθετημένο το λατρευτικό άγαλμα σε βάση που σώζεται στην αρχική θέση της. Η δυσδιάκριτη επιγραφή στην όψη της δεν επιτρέπει την ταύτιση της λατρεύομένης θεότητας. Ανατολικά και σε χαμηλότερο επίπεδο διαμορφώνεται ένας θεατρικός χώρος με ευθείες βαθμίδες, εν μέρει λαξευμένες στο φυσικό βράχο και εν μέρει κτιστές.

Τα λιγοστά κινητά ευρήματα και τα ανασκαφικά δεδομένα υποδεικνύουν ότι η πόλη εγκαταλείφθηκε σταδιακά από τους κατοίκους της, που μετακινήθηκαν προς το επίνειό της, την Καμάρα (σημ. Άγιος Νικόλαος).

Οι Λάτιοι, σύμφωνα με τις σωζόμενες επιγραφικές μαρτυρίες, ανέπτυξαν έντονη πολιτική και διπλωματική δραστηριότητα τον 3ο και το 2ο αι. π.Χ. συμμετέχοντας στο συνασπισμό των Κνωσίων και συνάπτοντας συνθήκες με τη Γόρτυνα, την Ελεύθερνα, τη Λύττο, την Ιεράπυτνα, τον Ολούντα, τη Μίλητο και τους βασιλείς της Περγάμου Άτταλο και Ευμένη. Η συμμετοχή τους στη συνθήκη των κρητικών πόλεων με τη μικρασιατική Μίλητο και η χορήγηση αсуλίας στο ναό του Διονύσου στην Τέω και στους κατοίκους της αποδεικνύουν ότι οι Λάτιοι, όπως και οι πολίτες των άλλων πόλεων της Κρήτης, ασχολούνταν, εκτός από τη γεωργία, την κτηνοτροφία και το εμπόριο, και με την πειρατεία και το δουλεμπόριο.

Από τη Λατώ θεωρείται ότι καταγόταν ο Νέαρχος (περίπου 360-312 π.Χ.), ναύαρχος του Μεγάλου Αλεξάνδρου και, μετά το θάνατο του Μακεδόνα βασιλιά, σατράπης της Λυκίας και της Παμφυλίας.

Prytaneion. The Prytaneion consisted of a peristyle courtyard on its east and a rectangular hall with a central hearth on its west, which has been identified as the dining-room (*estiatorion*). At the wide bench (low stone wall) along its walls were formed about eight couches, where the city's rulers (*kosmoi*) assumed their place. Apart from dining there, they also received their official guests. The entire architectural complex including the stoa, the stairway, the two towers and the Prytaneion, dates to the second half of the 4th or the 3rd c. BC.

On the slope of the south acropolis one finds the ruins of the city's large temple (late 4th or early 3rd c. BC). The temple (approx. 4 m high) has a rectangular antechamber on the east and a square cella on the west, where the cult statue was, set on a base preserved *in situ*. The illegible inscription on its front face does not allow an identification of the deity to whom it was dedicated. Towards the east, a "theater" is formed at a lower level, with straight benches partly cut into the bedrock and partly built.

On the basis of the excavation data and the meager finds, it is clear that the city was gradually abandoned by its residents, who moved down to its port, Kamara (modern Ayios Nikolaos).

According to the preserved epigraphic testimony, the inhabitants of Lato became extremely active politically and diplomatically in the 3rd and 2nd c. BC, taking part in the Knossian coalition and concluding treaties with Gortyna, Eleutherna, Lyttos, Hierapytna, Olous, Miletus and with the Pergamene kings Attalos and Eumenes. Their participation in the treaty of the Cretan cities with Miletus in Asia Minor, and the granting of asylum to the Temple of Dionysus in Teos and its residents shows that the Latians, who like the citizens of other Cretan cities were occupied with agriculture, livestock farming, and commerce, were also engaged in piracy and slave trade.

Nearchus (ca. 360-312 BC), an admiral of Alexander the Great and satrap of Lycia and Pamphylia after the Macedonian king's death, is believed to have been from Lato.

ΛΑΤΩ

LATO

KPHTH / CRETE

i T: 28410 22462, 28410 25115

ΚΕΙΜΕΝΟ: Β. ΑΠΟΣΤΟΛΑΚΟΥ
ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΤΑΠ, ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ
ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ
ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Α. ΜΟΥΝΤΖΟΥΡΗ

TEXT: V. APOSTOLAKOU
TRANSLATION: D. BROWN KAZAZIS
GENERAL SUPERVISION: ARF, PUBLICATIONS
DEPARTMENT
LAYOUT: A. MOUNTZOURI

ΜΝΗΜΕΙΑ ΚΑΙ ΜΟΥΣΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
MONUMENTS AND MUSEUMS OF GREECE
e-Ticketing system

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
HELLENIC REPUBLIC**
Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού
Ministry of Culture and Sports

Hellenic Organization of Cultural Resources
Development (HOCRED)
www.tap.gr